

İLK MEZUNLARINI VERİRKEN ERZURUM ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BAZI NİTELİKLERİ

M. Rahmi DİRİCAN(x)

ÖZET

11 Nisan 1966 tarihinde öğretime başlayan Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi ilk mezunlarını 1970 yılı sonlarında verecektir. Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulunda bulunan öğrenciler dışında Fakülte'deki 251 öğrencinin bazı nitelikleri incelendi.

Öğrencilerin % 12,7 si kız ve % 83,7 ü erkek olup, ortalama yaşları 23,1 dir. Temel Bilimler Yüksek Okulunda normal öğretim süresinden ortalama olarak 1,9 yıl fazla okuyan öğrenciler Fakülte'ye geldikten sonra çok başarılı olmaktadır. Başarı oranı % 82,3 olup sadece 6 öğrenci Fakülte'yi terketmiştir. Fakülte'de bir öğretim üyesi veya yardımcısına 1,3 öğrenci düşmektedir. Öğrencilerin % 32,3 ü Türkiye nüfusunun % 20 sinin yaşadığı Doğu, Kuzey-Doğu ve Güney Güney-Doğu Anadolu bölgesinin çocuklarıdır. Çoğunluğu kent ve kasabalarda yaşamaktadır. Kırsal bölgede yaşayanlar tüm öğrencilerin % 19,5 ini teşkil etmektedir. Bulgularımız, kent ve kasaba çocuklarının Fakültemize girme şansının kırsal bölge çocuklarına göre sekiz kat fazla olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin % 66,9 u burs ya da kredi almakta olup en fazla burs veren Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığıdır (Burs veya kredi alanların % 80,3ü). Kırsal bölgelerden gelen öğrenciler arasında burs alanlar oranı kent ve kasabalı öğrencilere göre önemli derecede yüksektir.

1. Giriş :

1 Kasım 1937 tarihinde Büyük Millet Meclisinin açılış konuşmasında "Doğu Bölgesi için her şubeden okulları ile ve nihayet üniversitesi ile modern bir kültür şehri yaratmak yolunda şimdiden faaliyete geçilmelidir" diyen Atatürk'ün istekleri, İkinci Dünya Savaşı ve onu izleyen güçlükler nedeniyle ancak 1953

yılında ele alınabilmıştır. 7 Haziran 1957 tarihinde kabul edilen 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanunu ile Erzurum kentinin bir kültür merkezi olması hazırlıkları tamamlanmış ve Atatürk Üniversitesi, 17 Kasım 1958 de 123 öğrenci ile kent içindeki bir orta okulun (şimdiki kız orta okulunun) çatısı altında faaliyete geçmiştir.

Kurulduğu zaman Ziraat ve Fen-Edebiyat isimli iki fakülteden ibaret olan üniversitenin halen Ziraat, Edebiyat, Tıp, Fen ve İşletme adında beş fakültesi vardır. Tıp Fakültesi Nisan 1966 tarihinde öğretime başlayarak kuruluşunu fiilen gerçekleştirmiştir. Bu kuruluşun kısa tarihçesi şudur: Atatürk Üniversitesi Yönetim Kurulu 6.6.1962 tarihinde toplanarak "şimdiden öğretim ve araştırma personelinin yetiştirmek, ders ve araştırma vasıtalarını hazırlamak ve bunlar tamamlanınca öğretime başlamak üzere bir Tıp Fakültesinin kurulmasına ve kararın tasdik edilmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına sunulmasına" ittifakla karar vermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı 15.8.1962 tarihinde bu kararı onaylamış, böylece Tıp Fakültesinin kuruluşuyla ilgili hukukî formaliteler tamamlanmıştır. Rektörlük, Tıp Fakültesiyle ilgili hazırlıkları yapmak üzere Erzurum Numune Hastahanesi K.B.B. Mütchassısı Dr. Tali Ural ve Çocuk Hastahıkları Mütchassısı Dr. Muzaffer Kürküoğlu'nu resmen uzman müşavir olarak tayin etmiştir. Bu müşavirler Tıp Fakültesi tesislerinin ihtiyaç plânlarını hazırlamış ve öğretim üyelerinin sağlanması için 3 Nisan 1963 de Hacettepe Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı ile temasa geçmişlerdir. İlk günden itibaren bu hususta her türlü yardıma ve işbirliğine hazır olduğunu belirten Hacettepe Tıp Fakültesi sorumluları ile Atatürk Üniverksitesi Rektörü arasında 17 temmuz 1963 günü bir işbirliği projesi imzalanmıştır. Bu projeye göre, 1965 ders yılı başında Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi için Hacettepe Temel Bilimler Yüksek Okulunda öğrenci

yetiştirilmesi ön görülmüş, kendi tesisleri kuruluncaya kadar, Fakültenin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin Sağlık Bakanlığına bağlı kuruluşlarda yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

1966 yılı Şubat ayı başında Hacettepe Profesörler kurulu toplanarak Prof. Dr. Ali Ertuğrul'u Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı seçmiştir. 12 Şubat 1966 günü Ankara - Erzurum Ekspresine bağlanan özel bir vagonla Tıp Fakültesinde görev alacak 33 hekimlik ilk grup Erzurum'a gelmiştir. Bu tarihten birbuçuk yıl önce Hacettepe Temel Bilimler Yüksek Okuluna alınan 29 öğrencinin gelmesiyle 11 Nisan 1966 tarihinde Erzurum'da öğretim başlamıştır. Aradan geçen süre daha beş yıl olmadan öğrenci sayısı 251 e ve öğretim üye ve yardımcıları sayısı, 4 profesör, 13 doçent, 66 uzman ve 115 asistan olmak üzere toplam 198 e yükselen Tıp Fakültesi, 1970 yılı sonunda ilk mezunlarını verecektir.

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesine girebilmek için 40 kredisi fen bilimlerinden ve 24 kredisi sosyal ve beşeri bilimlerden olmak üzere 64 kredilik tıp öncesi sertifikası almak gerekir. Bunun 19 kredisi yabancı dile ayrılmıştır. Genel olarak iki yılda alınabilen tıp öncesi sertifikasını, herhangi bir fen-edebiyat fakültesi veya temel bilimler fakülte veya yüksek okulu verebilir. Bunu izleyen-tıp öğretimi birer yıllık beş dönemden ibarettir. Beşinci dönem dışında diğer dönemlerde yılda kırk hafta öğretim yapılır. Beşinci dönem (internlik dönemi) 48 hafta sürer. Her dönem iki sömestreye ayrılmıştır. Sömestrelere Mart ve Eylül aylarında başlar. Kışın iki ay

ve yazın bir ay öğrenime ara verilir. Uygulanan eğitimin temel niteliği Dönem I ve II de derslerin bölümlere göre değil, organ ve organ sistemlerine göre yapılmasıdır. Entegre öğretim sistemi adı verilen bu eğitim düzeninde bir konu-örneğin sindirim sistemi ele alınmakta ve bu konuya ait anatomi, histoloji, fizyoloji, biyokimya gibi temel bilimlerle klinik bilimleri birbiriyle ilgili ve belirli bir düzene göre verilmektedir. Üçüncü ve dördüncü dönemler klinik stajlara ayrılmıştır. Bu iki dönemde, klinik yanında klinik patoloji ve radyoloji gibi laboratuvara dayanan çalışmalara ve toplum hekimliği stajı gibi köysel bölgelerdeki sağlık ocaklarında iki ay çalışılarak saha uygulamaları yapılmasına yer verilmektedir. İnternlik döneminde hastahanedeki çalışan öğrenciler, öğretim üyeleri ve uzmanların denetiminde sorumluluk alarak kendilerini hekimliğe hazırlarlar.

Fakülteadaki öğrencilerin çeşitli niteliklerini ve ilerdeki gelişmelerle kıyaslama olanağını sağlamak amacıyla 1970 yılı Ekim ayında küçük çapta bir inceleme yapılmış ve bulgular aşağıda belirtilmiştir.

2. Bulgular :

Fakültemizdeki 251 öğrencinin 32 si kız (% 12.7) ve 219 u erkektir (%87.3).

Öğrencilerin yaşlarına ve cinsiyete göre dağılımı Tablo: 1 de ve dönemlerine göre dağılımı Tablo: 2 de gösterilmiştir. 32 kız öğrenciden dördü beşinci dönemde, dokuzu dördüncü dönemde, altısı üçüncü dönemde, beşi ikinci dönemde ve sekizi birinci dönemdedir. Kız öğrencilerin ortalama yaşı 22.5, erkek öğrencilerin ise 23.2 dir.

1966 - 1970 yılları arasında her yıl Fakültemizin birinci dönemine alınan öğrencilerin sayısı ve bu öğrencilerin bugünkü durumlarını belirten Tablo:3 ün incelenmesi öğrencilerin çok büyük bir kısmının başarılı olduğunu göstermektedir. Genel başarı % 82.2 dir. Başarı durumunun dönemlere göre dağılışı şöyledir: Beşinci dönemdeki öğrencilerin % 75.9 u, dördüncü dönemdekilerin % 84.8 i, üçüncü dönem öğrencilerinin %78.5 i ve ikinci dönemdekilerin %88.2 si yıl kaybına uğramaksızın öğrenimlerine devam etmektedirler.

Erzurum Tıp Fakültesinde okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu(%97.4) memleketleri olan illerde bulunan liselerden mezun olmuşlardır (Tablo 4).

Öğrencilere ilkokulu bitirinceye kadar hayatlarının en uzun kısmını köy veya bucak merkezinde mi, kasabada mı yok-

TABLO: 1 - ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYET VE YAŞA GÖRE DAĞILIMI (1970)

Cinsiyet	Y a ş (Yıl)											Toplam
	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29+	
Kız	—	5	7	8	3	4	2	1	—	1	1	32
Erkek	11	18	34	28	32	34	25	20	10	5	2	219
TOPLAM	11	23	41	36	35	38	27	21	10	6	3(x)	251

(x) Bu gruptaki bir kız ve bir erkek öğrenci 29, diğer bir öğrenci 40 yaşındadır.

TABLO: 2 - ERZURUM TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN YAŞ VE DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI (1970)

Yaş (Yıl)	Öğrenci Sayıları ve Dönemler					Toplam
	Dönem I	Dönem II	Dönem III	Dönem IV	Dönem V	
19	10	1	—	—	—	11
20	17	6	—	—	—	23
21	15	20	6	—	—	41
22	13	9	11	3	—	36
23	9	8	12	6	—	35
24	4	7	7	15	5	38
25	2	2	10	8	5	27
26	1	—	10	5	5	21
27	—	1	2	3	4	10
28	1	2	—	2	1	6
29	—	—	1	—	1	2
Diğer(x)	—	—	—	—	1	1
Toplam	72	56	59	42	22	251
Öğrencilerin						
Ortalama Yaşı	21.4	22.2	23.8	24.5	26.4	23.1

(x) Bu öğrenci 40 yaşındadır.

TABLO: 3 - ÇEŞİTLİ YILLARDA ERZURUM TIP FAKÜLTESİNE GİREN ÖĞRENCİ SAYILARI VE BUGÜNKÜ DURUM

Yıl	Dönem I e Giren Öğrenci Sayısı	Bugünkü durumda Dönemler					Ayrılan	Başarı oranı (%)
		I	II	III	IV	V		
1966	29(x)	—	—	2	3	22	2	75.9
1967	46(xx)	—	—	6	39	—	1	84.8
1968	65	1	11	51	—	—	2	78.5
1969	51	5	45	—	—	—	1	88.2
1970	66	66	—	—	—	—	—	—
TOPLAM	257	72	56	59	42	22	6	82.2

(x) Bir öğrenci 1968 yılında Hacettepe Tıp Fakültesinden naklen gelmiştir.

(xx) Bu dönemdeki öğrencilerden dördü, sonradan Hacettepe Tıp Fakültesinden gelmiştir.

TABLO: 4 - ERZURUM TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN MEZUN OLDUKLARI LİSELERİN BULUNDUĞU İLLERE GÖRE DAĞILIMI(x)

Mezun Oldukları Liselerin Bulunduğu İller	Öğrenci Sayısı	Mezun Oldukları Liselerin Bulunduğu İller	Öğrenci Sayısı
Adana	4	Kayseri	8
Ağrı	3	Konya	4
Ankara	68	Malatya	6
Artvin	3	Maraş	8
Bursa	5	Niğde	4
Elâzığ	4	Samsun	4
Erzincan	6	Sivas	4
Erzurum	24	Trabzon	4
Eskişehir	5	Urfa	3
Gaziantep	11	Herbiri ikişer mezun veren	
Hatay	3	11 il (xx)	22
İçel	11	Herbiri birer mezun veren	
İstanbul	6	14 il (xxx)	14
İzmir	3	Dış ülkeler (xxxx)	2
Kars	12		

(x) Afyon, Amasya, Bingöl, Bitlis, Bolu, Burdur, Çanakkale, Çankırı, Edirne, Hakkâri, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Sinop, Tekirdağ, Tunceli, Uşak illerindeki liselerden mezun hiçbir öğrenci yoktur.

(xx) Bu iller, Denizli, Giresun, İsparta, Kırşehir, Kütahya, Manisa, Muş, Nevşehir, Ordu, Rize, Van'dır.

(xxx) Bu iller, Adıyaman, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Çorum, Diyarbakır, Gümüşhane, Mardin, Muğla, Siirt, Tokat, Zonguldak'tır.

(xxxx) Bir öğrenci Kıbrıs ve bir öğrenci A.B.D. deki liselerden mezun olmuştur.

sa kentde mi geçirdikleri sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo: 5 de özetlenmiştir.

Öğrencilerin buldukları dönemlere ve ortaokula başlayıncaya kadar en uzun süre yaşadıkları yerin tipine göre yaş ortalamaları incelendiği zaman (Tablo: 6), halen dönem I de olan öğrenciler dışında, genel olarak köy veya bucak merkezinde yaşayanların yaş ortalamasının daha büyük olduğu görülmektedir.

Tablo: 7, öğrencilerin Hacettepe Temel Bilimler Yüksek Okuluna kayde-

dildikleri yıl ile halen buldukları dönemleri göstermektedir. Tablo'da çizgi ile belirtilen öğrenciler Temel Bilimler Yüksek Okulunda yıl kaybetmemiş olanlardır. Bunların toplam sayısı 85 dir (%33.5). Yabancı dil sınavında başarılı oldukları için Temel Bilimler Yüksek Okulunu daha kısa sürede bitiren 11 öğrenci vardır. Buna göre öğrencilerimizin % 62.1 i Temel Bilimler Yüksek Okulunda normal süreden daha fazla okumuşlardır. Tüm öğrencilerimizin Temel Bilimler Yüksek Okulunda geçirdiği ortalama süre öğrenci başına 2.9 yıldır.

TABLO: 5 - ERZURUM TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ORTA OKULA BAŞLAYINCAYA KADAR EN UZUN SÜRE YAŞADIKLARI YERİN TİPİNE GÖRE DAĞILIMI

Yaşadıkları Yerin Tipi	Öğrenci	
	Sayı	%
Köy veya bucak merkezi	49	19.5
Kasaba	67	26.7
Kent	135	53.8
T O P L A M	251	100.0

TABLO: 6 - ERZURUM TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN İLKOKULU BİTİRİNCEYE KADAR YAŞADIKLARI YERİN TİPİ BULUNDUKLARI DÖNEMLER VE ORTALAMA YAŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dönemler	Ortalama Yaş (Yıl)			Dönem Yaş Ortalaması
	Köy veya Bucak Merkezi	Kasaba	Kent	
I	20.9	21.4	21.1	21.4
II	22.5	22.1	22.2	22.2
III	24.4	23.6	23.4	23.8
IV	25.5	24.0	24.5	24.5
V	27.6	25.7	26.0	26.4
TOPLAM	23.8	22.8	22.9	23.1

TABLO: 7 - ERZURUM TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HACETTEPE TEMEL BİLİMLER YÜKSEK OKULUNA GİRİŞ YILINA VE HALEN BULDUKLARI DÖNEME GÖRE DAĞILIMI

Dönem	Temel Bilimler Yüksek Okuluna Giriş Yılı							Toplam
	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	
I	—	—	1	3	25	21	22	72
II	—	—	3	5	26	22	—	56
III	1	8	7	19	20	8	—	59
IV	3	8	16	12	3	—	—	42
V	3	11	8	—	—	—	—	22
TOPLAM	7	27	35	39	74	51	22	251

Öğrencilerin Temel Bilimler Yüksek Okuluna girişleriyle halen buldukları dönem arasında geçen ortalama süre ise, Dönem V öğrencileri için 6.8 yıl; Dönem IV öğrencileri için 5.9 yıl; Dönem III öğrencileri için 4.9 yıl; Dönem II öğrencileri için 3.8 yıl ve Dönem I öğrencileri için 3.1 yıldır.

Çeşitli kurumlardan burs veya kredi alan öğrenci sayısı 168 dir. Buna göre tüm öğrencilerimizin %69.6 sı burs veya kredi almaktadırlar. Burs alan öğrencilerin dönemlerine göre dağılımı Tablo 8 de gösterilmiştir.

Öğrencilerin 135 i Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bursundan, 26 sı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü kredisinden, 3 ü Türk Eğitim Vakfının, birer tanesi Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Milli Eğitim Bakanlığı, Etibank ve DEVA İlaç Sanayiinin karşılıksız bursundan yararlanmaktadırlar.

İlkokulu bitirinceye kadar köysel bölgelerde yaşayan 49 öğrencimizin 40 ı (% 81.6), kasaba ve kentlerde yaşayan

202 öğrencimizin 128 i (% 63.7) burs ya da kredi almaktadırlar. Burs ya da kredi almak öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuyla ilgili olduğuna göre köysel bölgelerde yaşayan öğrencilerin ekonomik durumunun diğer öğrenciler kadar iyi olmadığı söylenebilir.

3. Tartışma :

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesindeki kız öğrenci oranı % 12.7 olup, bu oran Türkiye ortalamasına göre hayli düşüktür. Bazı Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığı zaman da durumun aynı olduğu görülmektedir (Tablo: 9).

Tablo: 9 dan hesaplanabileceği gibi Avrupa ülkelerinde bir milyon nüfusa düşen tıp öğrencisi sayısı 564 tür. Buna göre Türkiye'de 1965 yılında 17.000 tıp öğrencisi olması beklenirdi. Ülkemiz koşullarını gözönüne alarak her bir milyon nüfus için 350 tıp öğrencisinin yeterli olacağını kabul etsek bile, gelecekte hekim gücü açığı olmaması için mevcut tıp fakültelerinin sayısı kadar yeni tıp fakültelerinin açılması gerekmektedir.

TABLO: 8 - ERZURUM TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNDEN BURS VEYA KREDİ ALANLARIN DÖNEMLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Dönem	Toplam Öğrenci Sayısı	Burs Veya Kredi Alan Öğrenci Sayısı	Tüm Öğrenci Sayısına Göre Burs Alanlar % si
I	72	43	59.5
II	56	50	89.3
III	59	41	69.5
IV	42	29	47.6
V	22	14	63.6
TOPLAM	251	168	66.9

TABLO: 9 - TÜRKİYE'DE VE ÇEŞİTLİ AVRUPA ÜLKELERİNDE TIP FAKÜLTELERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETİ VE SAYILARI (1965)(1)

Ülkenin Adı	Ülkenin Nüfusu (Milyon)	Tıp Fakültelerinde Öğrenci Sayıları					
		Erkek		Kız		TOPLAM	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Türkiye	31.1	4 571	79.0	1 218	21.0	5 789	100.0
Arnavutluk	1.9	689	70.3	291	29.7	980	100.00
Avusturya	7.3	5 189	75.2	1 712	24.8	6 901	100.0
Belçika	9.5	6 231	84.6	1 136	15.4	7 367	100.0
Batı Almanya	59.0	24 567	72.9	9 121	27.1	33 688	100.0
Bulgaristan	8.2	3 276	45.9	3 863	54.1	7 139	100.0
Çekoslovakya	14.2	5 070	37.2	8 542	62.8	13 612	100.0
Danimarka	4.7	3 977	75.3	1 308	24.7	5 285	100.0
Finlandiya	4.6	1 601	61.7	995	38.3	2 596	100.0
Fransa	48.7	29 062	74.3	10 058	25.7	39 120	100.0
Hollanda	12.2	6 466	79.6	1 663	20.4	8 129	100.0
İngiltere	54.4	10 674	76.8	3 233	23.2	13 907	100.0
İsveç	7.8	3 820	77.3	1 120	22.7	4 940	100.0
İsviçre	5.9	4 037	80.2	999	19.8	5 036	100.0
Norveç	3.7	858	83.3	172	16.7	1 030	100.0
Yugoslavya	19.5	5 419	56.7	4 134	43.3	9 553	100.0
TOPLAM	292.7	115 507	70.0	49 565	30.0	165 072	100.0

Fakültemiz öğrencilerinin ortalama yaşı 23.1 ve son sınıf öğrencilerinin ortalama yaşı 26.4 dür. Ülkemizde lise mezunlarının ortalama yaşı 18 ve Erzurum Tıp Fakültesinde toplam öğrenim süresi 7 yıl olduğuna göre, son sınıf öğrencilerinin ortalama yaşının 25 dolaylarında olması beklenirdi. Öğrencilerden birinin 40 yaşında oluşu ortalama olmayı oldukça etkilemiştir. İlerdeki yıllarda son sınıf öğrencilerinin ortalama yaşında en az bir yıllık azalma beklenmelidir.

Öğrencilerimiz genel olarak Temel Bilimler Yüksek Okulunda yıl kaybetmektedirler (Tablo:7). Bugüne kadar

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesinde okumak üzere Hacettepe Temel Bilimler Yüksek Okuluna alınan öğrenci isim listeleri Fakültemiz Dekanlığına bildirilmediğinden, Fakültemiz kontenjanındaki öğrencilerin başarısızlığının mı söz konusu olduğu, yoksa başarısız öğrencilerin mi Fakültemize gönderildiği hususunda kesin bir yargıya varılamamıştır. Buna rağmen, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin genel başarı oranı % 82.2 dir. Bu çok yüksek ve Avrupa ülkeleriyle bile kıyaslanabilecek oran, beş yıl içinde dönem I e başladıktan sonra hiç yıl kaybetmeyen öğrenci sayısının, dönem I e başla-

yan toplam öğrenci sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir. Bu hesaplama dönem I öğrencileri katılmamıştır. Başarı oranının yüksek oluşunda bir öğretim üye veya yardımcısına 1.3 öğrencinin düşmesinin rolü vardır. 1964 yılında bir öğretim üye veya yardımcısına İstanbul Tıp Fakültesinde 5.7, Ankara Tıp Fakültesinde 2.7 ve İzmir Tıp Fakültesinde 2.8 öğrenci düştüğü göz önüne alınırsa(2) Fakültemizin bu yönden çok iyi durumda olduğu söylenebilir. Dönem I e başlayan öğrencilerden beş yıl içinde sadece 6 sınıfın (% 2.2) Fakülteyi terketmesi de ilginç bir sonuçtur (Tablo:3).

1964 yılında yaptığımız bir çalışmada(3), öğrenim süresi altı yıl olan İstanbul Tıp Fakültesine giren öğrencilerin ancak %20.4 ünün altı yılda, % 15.9 unun yedi yılda ve % 6.9 unun sekiz yılda mezun olduğunu ve % 46.1 inin ise Fakülteyi bitiremediğini tesbit etmiştik. Ankara Tıp Fakültesinde ise, öğrencilerin % 27.3 ü altı yılda, % 14.3 ü yedi yılda ve % 7.7 si sekiz yılda mezun olmuş, tüm öğrencilerin % 42.8 i şu ya da bu nedenle Fakülteyi bitirmeden ayrılmıştır.

Erzurum Tıp Fakültesinde okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun memleketleri ile mezun oldukları liseler aynı olduğundan öğrencilerin memleketleri hakkında mezun oldukları liselere bakarak karar vermek mümkündür. 251 öğrencinin ancak 24 ü(%9.6) Erzurum Lisesi mezunudur. Türkiye nüfusunun % 7.1 inin yaşadığı Kuzey

Doğu Anadolu bölgesinde(x) liselerden mezun olanların (49 öğrenci) toplam öğrenci sayısına oranı % 19.5 dir. Türkiye nüfusunun %12.9 unun yaşadığı Doğu ve Güney-Doğu Anadolu bölgesindeki(xx) liselerden mezun olanlar ise(32) toplam öğrenci sayısının ancak % 12.7 sini teşkil etmektedirler. Tıp Fakültesi mezunlarının çoğunlukla kendi memleketlerinde ya da benzer bölgelerde çalışacakları veya çalışmaları ihtimalinin var- olduğu kabul edilirse, yakın gelecekte Kuzey-Doğu , Doğu ve Güney-Doğu Anadolu gibi ülkemizde hekim sayısı az olan bölgelerin hekim ihtiyacının giderilmesinde Erzurum Tıp Fakültesinin önemli bir rol oynayacağını bekleyebiliriz. Bu durumu daha da hızlandırmak için Doğu, Kuzey-Doğu ve Güney-Doğu Anadolu liseleri mezunlarına Fakültemizin ve Diyarbakır Tıp Fakültesinin özel kontenjan ayırması salık verilebilir. Çünkü bu bölgelerde bulunan liselerde, öğretmen ve eğitim araçları yetersizliği nedeniyle iyi bir öğrenim göremeyen lise mezunları, üniversite giriş sınavlarında ülkemizin sosyo-ekonomik yönden gelişmiş kentlerindeki lise mezunları kadar başarılı olamamaktadır.

Erzurum Tıp Fakültesi öğrencilerine, köysel bölgelerde yaşayıp yaşamadıklarını öğrenmek amacıyla "ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığınız bölgeyi belirtiniz!" şeklinde bir soru sorulmuştur. Ortaokul ve liseler genellikle kasaba ve kentlerde

(x) Artvin, Kars, Ağrı, Erzurum, Erzincan, Gümüşhane illeri Kuzey Doğu Anadolu olarak kabul edilmiştir.

(xx) Van, Bitlis, Muş, Bingöl, Elâzığ, Diyarbakır, Malatya ve Adıyaman Doğu Anadolu; Hakkari, Siirt, Urfa, Mardin ve Gaziantep illeri Güney-Doğu Anadolu olarak kabul edilmiştir.

bulduğundan, orta öğrenim yapılan yer hakkında bilgi edinilmesi yoluna gidilmemiştir. Öğrencilerin beşte dördü (% 80.5) ilkokulu bitirinceye kadar kasaba ve kentlerde yaşadıklarını bildirmişlerdir (Tablo: 5). Her ne kadar elimizde yeterli bilgiler yoksa da ülkemizdeki diğer tıp fakültelerinde okuyan öğrencilerin de aynı durumda olduğu tahmin edilebilir. Bugün tıp fakültelerinde bulunan öğrenciler ilkokul öğrenimlerini 1955 yılı dolaylarında yapmışlardır. 1955-1956 ders yılında ilkokullarda 1 983 668 öğrenci vardı. Bunun % 65.3 ü köy ve bucak merkezlerinde, % 34.7 si kasaba ve kentlerdeki ilk okullara devam ediyordu(4). Fakültemiz öğrencilerine ait bulgular geliştirilerek şöyle bir kıyaslama yapılabilir: Köy ve bucak merkezlerinde ilkokulu bitirenler tıp fakültesi öğrencilerinin % 19.5 ini teşkil ettiğine göre, kasaba ve kent çocukları tıp fakültelerinde öğretim yapabilmek yönünden köy ve bucak merkezindeki çocuklardan 8 kat daha şanslıdır.

İlk öğrenimlerini köy ve bucak merkezinde yapanların sınıf arkadaşlarından ortalama bir yıl daha yaşlı olduğu Tablo: 6 nın incelenmesinden anlaşılmaktadır. Bunun nedeni, ya köysel bölge çocuklarının ilkokula daha geç başlamasıyla ya da köy ve bucak ilkokullarında, bir öğretmen birden çok sınıfı okutmak zorunda kaldığından öğrencilerin iyi yetişmemesiyle açıklanabilir. Belki de bu yüzden ortaokul ya da lisede sınıfta kalmışlardır.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan burs alan öğrenciler, burs aldıkları sürenin üçte ikisi kadar bir

süre mecburi hizmet yapmayı kabul etmişlerdir. Diğer kurumlardan alınan burslar karşılıksızdır. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun kredileri ise mezun olduktan sonra ödenmek üzere verilmektedir. Köysel bölgelerde yaşayan 49 öğrenciden 33 ü (% 67.3) ve kasaba ve kentlerde yaşayan 202 öğrenciden 102 si (% 50.5) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan burs almaktadır. Köysel bölgelerde çalışan hekimlerin büyük bir kısmının burslu öğrenciler olduğunu gösteren bir araştırmamızın sonuçları gözönüne alınırsa(5), bu yolla ülkemizde dengeli bir hekim dağılımı gerçekleştirmek mümkündür. Ne var ki burs, ücretsiz bir tıp öğrenimini yapabilmek için gerekli ve ancak kişisel harcamaları karşılayan bir para olarak değil, tıp öğretimiyle ilgili tüm harcamaları kapsayan bir para olarak düşünülmelidir. Ülkemizde tıp öğretimiyle ilgili bütün harcamalar Devlet bütçesinden karşılanmaktadır. 1963-64 öğretim yılında, tıp fakültelerinde okuyan her öğrenci için Devlet bütçesinden harcanan para yılda ortalama 10 441 TL idi(6). Bu miktarın 1970 yılında 20 000 TL'na ulaştığını tahmin edebiliriz. Bu harcamalar karşılığında öğrencilerden herhangi bir mecburi hizmet beklenmemektedir. Ancak bu ücretsiz öğrenime devam edebilmeleri için gereken günlük harcamaları karşılayamayacak derecede yoksul olan ve bu yüzden Sağlık Bakanlığında ayda 350 TL. burs alan öğrenciler mecburi hizmetle yükümlü tutulmaktadır. Altı aylık öğrenimleri için Devlet bütçesinden ortalama 120 000 TL. harcanan öğrencilerden hiçbir mecburi hizmet beklenmez-

ken, sadece bu harcamaya ek olarak 25 200 TL. daha almak zorunda kalanlardan 4 yıl mecburi hizmet yapmalarını istemek Anayasamızın 12. maddesine göre sosyal adalet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Ülkemizde, özellikle köysel bölgelerde hizmet görececek hekime ihtiyaç vardır. Sosyo-ekonomik yönden gelişmiş kasaba ve kentlerin yaşama koşullarına alışarak yetişen hekimlerin köysel bölgelerdeki yaşantıya uyabilmelerini ve buralarda uzun süre hizmet görmelerini beklemek hatadır. Bunun aksi, ancak böyle bir ihtiyacın gereğine şuurlu bir şekilde inanmış hekimler için söz konusudur. Tıp öğretimi esna-

sında bu inanç verilemez ve köysel bölge koşullarında çalışabilecek nitelikte hekim yetiştirilmesi için çaba harcanmazsa ve bunların yanı sıra tıp fakültelerine öğrenci seçiminde ülke gerçeklerine uygun bir değişiklik yapılmazsa daha uzun yıllar kasaba ve kent dışında yaşayan insanlarımız, gerçek sağlık hizmetlerinin var olmadığı ayrı bir dünyada yaşamının ızdırabını çekeceklerdir.

4. Teşekkür :

Bu incelemeyle ilgili verilerin toplanmasında büyük yardımları olan öğrencim Cengiz Özcan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yararlanılan Kaynaklar

1. World Health Organization Regional Office For Europe: Demography of Medical Education, Copenhagen, 1970.
2. Taylor, C.E., Dirican, R., Deuschle, K.W.: Health Manpower Planning in Turkey, Baltimore, The Johns Hopkins, Press 1968, p. 108.
3. İbid, p. 112.
4. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü: Milli Eğitim Hareketleri 1527-1966, Yayın No: 517, Ankara, 1967, s. 14.
5. Taylor. C.E., Dirican, R., Deuschle, K.W.: Health Manpower Planning in Turkey Baltimore, The Johns Hopkins, Sress 1968, p.53.
6. İbid, p. 119.